

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

**ABD'DEKİ YAHUDİ DİASPORASININ İRAN-İSRAİL SAVAŞINA
YAKLAŞIMI**

Duhan KALKAN¹

Öz

Bu çalışma, Haziran 2025'te patlak veren İran-İsrail savaşına Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan Yahudi diasporasının yaklaşımını incelemektedir. Diaspora topluluklarının uluslararası krizlerde oynadığı roller, hem kimlik koruma pratikleri hem de politika yapım süreçlerine etkileri bakımından uluslararası ilişkiler literatüründe önemli bir tartışma alanı oluşturmaktadır. Yahudi diasporası ise tarihsel kökeni, kurumsal gücü ve siyasi etkinliği nedeniyle bu bağlamda etkili bir örnek teşkil etmektedir. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş; başat diaspora örgütlerinin resmi açıklamaları, basın bültenleri, uluslararası medya haberleri ve düşünce kuruluşlarının değerlendirmeleri doküman analizi yoluyla incelenmiştir. Bunun yanında, elde edilen bulguların kavramsal düzlemde yorumlanabilmesi amacıyla diaspora teorisinin klasik ve modern yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Böylelikle çalışmada, hem söylemsel hem de kurumsal boyutta çok katmanlı bir analiz gerçekleştirilmiştir. Bulgular, ABD Yahudi diasporasının genel olarak İsrail'in meşru müdafaa hakkını destekleyen, İran'ın nükleer kapasitesini bölgesel ve küresel güvenlik tehdidi olarak tanımlayan söylemler ürettiğini göstermektedir. Bu çerçevede diaspora örgütleri, hem Amerikan kamuoyunu bilgilendirmeye hem de Washington yönetimi üzerinde siyasi baskı oluşturmaya yönelik aktif faaliyetlerde bulunmuştur. Bununla birlikte diaspora içinde görüş birliği oluşmadığı görülmüştür. Savaş yanlısı diasporaların yanı sıra müzakereyi savunanlar da bu süreçte öne çıkmıştır. Bu durum, diaspora topluluklarının homojen değil, çoğulcu ve zaman zaman iç tartışmalara açık yapılar olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma, Yahudi diasporasının İsrail'i ilgilendiren konularda ABD dış politikası üzerinde etkili bir aktör olduğunu, diaspora siyasetinin uluslararası krizlerde önemli bir analitik kategori sunduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Yahudi Diasporası, İran-İsrail Savaşı, ABD*

JEL Kodları: *F51, F52.*

Başvuru: *08.09.2025* **Kabul:** *21.10.2025*

¹ Dr., Ankara Kalkınma Ajansı, kalkanduhan@yahoo.com, Ankara, Türkiye, ORCID No: 0000-0001-5346-7016

THE APPROACH OF THE JEWISH DIASPORA IN THE UNITED STATES TO THE IRAN-ISRAEL WAR²

Abstract

This study examines the approach of the Jewish diaspora in the United States to the Iran-Israel war that broke out in June 2025. The roles played by diaspora communities in international crises constitute an important area of debate in the international relations literature, both in terms of identity preservation practices and their impact on policy-making processes. The Jewish diaspora, with its historical roots, institutional strength, and political influence, serves as a prominent example in this regard. In particular, the Jewish community in the United States—distinguished by its demographic size, institutional diversity, and lobbying capacity—has been significant in shaping public opinion through its reactions during the course of the war. The research adopts a qualitative methodology; official statements of leading diaspora organizations, press releases, international media reports, and assessments of think tanks have been analyzed through document analysis. In addition, in order to interpret the findings at a conceptual level, both classical and modern approaches of diaspora theory have been utilized. In this way, the study conducts a multi-layered analysis on both discursive and theoretical levels. The findings demonstrate that the U.S. Jewish diaspora has generally produced discourses supporting Israel's right to self-defense and framing Iran's nuclear capacity as a regional and global security threat. Within this framework, diaspora organizations actively engaged in efforts to inform American public opinion and exert political pressure on the Washington administration. However, it was also observed that no full consensus emerged within the diaspora. Alongside pro-war groups, those advocating negotiation also came to the fore during this process. This indicates that diaspora communities should be understood not as homogeneous entities but as pluralistic structures, open at times to internal debates.

In conclusion, the study reveals that the Jewish diaspora is an influential actor on U.S. foreign policy concerning Israel, and that diaspora politics provides an important analytical category in the examination of international crises.

Keywords: Jewish Diaspora, Iran-Israel War, United States

JEL Codes: F51, F52.

“Bu çalışma Araştırma ve Yayın Etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.”

² The Extended English Summary is located the end of the Article

1. GİRİŞ

Diaspora toplulukları, modern uluslararası ilişkilerde devlet dışı aktörler arasında en görünür ve etkili olanlardan biridir. Kökleri tarihsel göç, sürgün ve zorunlu yer değiştirmelere dayanan bu yapılar; yalnızca kimlik ve aidiyet bağlarını korumakla kalmamakta, aynı zamanda bulundukları ülkelerin dış politikalarında önemli roller üstlenmektedir. Bu bağlamda Yahudi diasporası, hem tarihsel kökeni hem de örgütlenme kapasitesiyle, diaspora çalışmalarında önemli bir örnek teşkil etmektedir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde güçlü kurumsal yapılara sahip olan Yahudi toplumu, hem kimlik siyaseti hem de ulusal güvenlik meselelerinde etkin bir baskı grubu niteliği kazanmıştır.

Haziran 2025'te patlak veren İran-İsrail savaşı, diasporanın uluslararası krizlerdeki etkisini yeniden gündeme taşımıştır. İsrail'in önemli müttefiklerinden biri ABD'dir ve bu ülkede yaşayan diaspora Yahudilerinin savaş esnasında almış oldukları tutum, verdikleri tepkiler bir araştırma konusu olarak incelemeye değerdir. Bu kapsamda bu çalışmada bazı araştırma soruları belirlenmiştir. Çalışma; bu savaş özelinde Yahudi diasporasının verdiği tepkiler klasik diaspora teorisinin öngördüğü “aidiyet ve anavatan bağlılığı” ile ne kadar örtüşmektedir?, Diaspora, İran-İsrail savaşına hangi söylemsel çerçeveler ve kurumsal tepkilerle yaklaşmıştır? Diaspora içinde fikir ayrılıkları yaşanmış mıdır? gibi sorulara cevap aramaktadır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmış; özellikle doküman analizi yoluyla diaspora örgütlerinin resmi açıklamaları, basın bültenleri, uluslararası haber ajanslarının raporları ve düşünce kuruluşlarının değerlendirmeleri incelenmiştir. Ayrıca diaspora teorisinin klasik ve modern yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Diğer taraftan ABD, Yahudi diasporasının en güçlü olduğu ülkelerin başında gelmekte, ülkede onlarca diaspora kuruluşu faaliyet göstermektedir. Bu sebeple çalışma özellikle İsrail-İran savaşında somut olarak harekete geçen etkili kuruluşlarla sınırlandırılmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk olarak diasporanın kavramsal ve teorik çerçevesi çizilmektedir. İkinci olarak geçmişten günümüze Yahudi diasporasının tarihsel gelişimi ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde İran-İsrail ilişkilerinin tarihsel arka planı ve Haziran 2025 savaşının seyri analiz edilmektedir. Dördüncü bölümde ise ABD Yahudi diasporasının bu savaşta tutumu üzerinde durulmakta, diaspora örgütlerinin söylemleri tartışılmaktadır. Sonuç kısmında ise, araştırma soruları üzerinden konunun kısa bir özeti yapılmakta ve değerlendirmelere yer verilmektedir.

2. KAVRAMSAL VE TEORİK YAKLAŞIMLAR

Bu çalışmanın merkezinde yer alan unsurların başında diaspora yapılanmaları gelmektedir. Bu sebeple öncelikle diasporaya yönelik kavramsal ve teorik yaklaşımların tartışılmasında fayda mütalaa edilmektedir. Yunanca kökenli olan diaspora kavramı; speiro ve dia sözcüklerinin birleşiminden türemiş olup, saçılma ve dağılma anlamlarını içermektedir. Ancak kavramın üzerinde genel kabul gören bir tanımı henüz bulunmamaktadır. Bunun temel nedeni, tarihsel süreç içerisinde yaşanan küresel gelişmelere bağlı olarak söz konusu kavramın farklı biçimlerde

yorumlanması, dönüşmesi ve zamanla yeni anlam katmanları kazanmasıdır (Kalkan, 2023: 15). Türk Dil Kurumu (TDK), diaspora kavramını farklı boyutlarıyla tanımlamaktadır. Buna göre diaspora; bir ulusun ya da inanç grubunun kendi ana yurdu dışında azınlık olarak yaşadığı yerleri, ana yurttan kopmuş kolları ya da özel olarak Yahudilerin anayurtlarından ayrılarak başka ülkelerde oluşturdukları toplulukları ifade etmektedir. Güvenlik Terimleri Sözlüğünde ise kavram; “anayurt dışında yaşayan Yahudi toplulukları” ve “bir ulusun ana yurdu dışındaki uzantısı” şeklinde açıklanmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2017). Birleşmiş Milletler’e bağlı kuruluşlardan biri olan Uluslararası Göç Örgütü (IOM), diasporayı “ana vatanından ayrılarak dünyanın farklı bölgelerine dağılmış insan toplulukları veya etnik gruplar” şeklinde tanımlarken, Merriam-Webster sözlüğünde ise bu kavram, özellikle “Babil sürgünü sonrasında Filistin dışına göç etmek durumunda kalan Yahudi topluluklarını” ifade etmek için kullanılmaktadır (Rannveig & Newland, 2015). Springer tarafından yayımlanan diasporalar ansiklopedisi, diaspora kavramını; çeşitli nedenlerle farklı coğrafyalara dağılmış, buna rağmen köken ülkeyle bağlarını sürdüren ve kimi zaman geri dönüş düşüncesini canlı tutan topluluklar olarak tanımlamaktadır (Ember, Ember & Skoggard, 2005). Benzer şekilde Oxford Sözlüğü de terimi, “aynı etnik kökene mensup bireylerin ana yurtlarından ayrılıp farklı ülkelerde yaşamaya başlaması” şeklinde açıklamaktadır (Oxford Learners Dictionaries, 2023).

Diaspora konusunda önemli çalışmaları bulunan bazı bilim insanlarının da kavramın çerçevesini çizmeye yönelik çalışmaları bulunmaktadır. Bunlardan biri William Safran’dır. Safran, bir diasporanın altı belirleyici özelliğe sahip olduğunu belirtmektedir. Buna göre: (1) ortak bir coğrafyadan farklı bölgelere dağılmış olmak, (2) ata yurtla ilgili paylaşılan bir hafıza ve değerlere sahip bulunmak, (3) yerleşilen ülkede aidiyet konusunda sıkıntılar yaşamak, (4) uygun koşullar oluştuğunda anavatana geri dönme isteğini sürdürmek, (5) ata toprağının güvenliği, kalkınması ve kullanımı için çaba göstermek, (6) anavatan ile ekonomik, siyasi ve ailevi bağları korumak ve geliştirmek (DEİK, 2011). Cohen’in değerlendirmesine göre bir topluluğun diaspora olarak nitelendirilebilmesi için bazı ölçütlerin bulunması gerekmektedir. Bu ölçütler arasında; (1) ana yurttan zorunlu, acı verici bir olay sonucu ya da ekonomik nedenlerle (iş, ticaret vb.) ayrılmak, (2) etnik kimlik bilincini sürdürmek, (3) ortak bir tarihsel hafızayı paylaşmak, (4) anavatana dönüş ihtimalini canlı tutmak, (5) aynı kökenden gelen kişilerle güçlü bağlarını korumak ve (6) yerleşilen toplumda çeşitli uyum ya da kabul sorunları yaşamak yer almaktadır. Cohen, bu koşulların diasporanın şekillenmesinde belirleyici olduğunu vurgulamaktadır (Kalkan, 2023: 17). Sheffer’in tanımlamasında diaspora olgusunun temelinde göç hareketleri yer almaktadır. Bu göçler kimi zaman gönüllü tercihler, kimi zaman ise zorunlu sebeplerle gerçekleşmektedir. Tanımda ayrıca diasporaların ortak bir kökene dayandığı, topluluk üyelerinin kendi aralarında veya farklı ülkelerdeki soydaşlarıyla bağlarını sürdürdüğü vurgulanmaktadır. Bunun yanında diaspora topluluklarının yalnızca yaşadıkları ülkeyle değil, anavatanlarıyla ve uluslararası kurum ya da kuruluşlarla da ilişkiler kurabildikleri belirtilmektedir (Yaldız, 2013). Bu durum diasporaların çok konumlu yapısının bir sonucu olarak görülmektedir. Diasporaların yalnızca bir kimlik ya da coğrafi aidiyet çerçevesinde değil, aynı anda birden fazla toplumsal, siyasi ve kültürel düzlemde varlık

gösterdiklerini ifade etmektedir Diaspora bireyleri ve örgütleri, hem bulundukları ülkenin vatandaşları olarak o ülkenin siyasal ve toplumsal süreçlerine katılmakta, hem de anavatanla tarihsel, duygusal ve kültürel bağlarını sürdürmektedir. Bu çoklu konumlanma, diaspora aktörlerine çift yönlü bir etki alanı kazandırmakta: bir yandan ev sahibi ülke kamuoyunu etkileme ve politika üretim süreçlerine katılma imkânı verirken, diğer yandan anavatanın çıkarlarını uluslararası alanda savunma kapasitesi sağlamaktadır (Mogaji, 2025: 11-18).

Günümüzde diaspora çalışmaları kapsamında iki farklı anlayışın ön plana çıktığı görülmektedir. Klasik diaspora yaklaşımı, özellikle Yahudi diasporasını temel alarak şekillenmiştir. Safran'ın ortaya koyduğu çerçevede diasporalar; ortak hafıza ve değerler etrafında bir araya gelen, menşe ülkeye güçlü bağlar taşıyan, yerleşilen ülkede aidiyet sorunları yaşayan ve koşullar elverdiğinde geri dönüş arzusu besleyen topluluklar olarak tanımlanmaktadır (DEİK, 2011). Bu bakış açısı, göçün zorunlu nedenlerle gerçekleştiğini kabul etmekte ve diasporaları dışa kapalı, sınırlı etkileşim içinde olan yapılar şeklinde yorumlamaktadır. Yahudi, Ermeni, Filistinli ve Afrikalı diasporalar bu modele örnek olarak gösterilmektedir (Ulusoy, 2016).

Modern diaspora yaklaşımı ise İkinci Dünya Savaşı sonrasında ve küreselleşme sürecinde önem kazanmıştır. Bu yaklaşım, klasik teorinin merkezinde yer alan “travmatik ayrılış” ve “anavatana dönüş” şartlarını her diaspora için geçerli görmemektedir. Aksine, diasporaların yeni toplumlarla uyum sağlayabilme, evrensel değerler ve insan hakları temelinde entegrasyon geliştirme yönlerini öne çıkarmaktadır (Reis, 2004). Tölölyan, küreselleşme ile birlikte işgücü, bilgi, sermaye ve fikirlerin ulus aşırı dolaşımına dikkat çekerek, diaspora kavramını “gurbetçi”, “işçi toplulukları” ya da “deniz aşırı cemaatler” gibi daha geniş terimlerle ilişkilendirmektedir. Bu bağlamda diasporalar, lobi faaliyetleri yürüten, ekonomik ve siyasal anlamda etkili aktörler haline gelmiştir (Ulusoy, 2016). Almanya'daki Türkler ve Avrupa'daki Polonyalılar modern diasporalara örnek verilebilir.

Günümüzde ise kavramın hem klasik hem de modern yaklaşımlardan beslenen melez bir yorumu da gündeme gelmiştir. Bazı topluluklar, tarihsel olarak zorunlu göç ve mağduriyetle şekillenirken, aynı zamanda küreselleşmenin sunduğu imkânlarla ekonomik ve siyasal anlamda etkinleşmektedir. Ermeni diasporası bu durumun tipik örneklerinden biridir. Tarihsel travma ve zorunlu göç olguları klasik yaklaşıma uygunluk gösterirken, bağımsızlık sonrası ekonomik sıkıntılar nedeniyle Rusya ve çevre ülkelere iş amaçlı göç eden Ermeniler, modern diaspora özellikleri taşımaktadır (Harutyunyan, 2012).

3. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YAHUDİ DİASPORASI

Diaspora kavramının bugünkü anlamını kazanması uzun bir tarihsel süreçte gerçekleşmiştir. Kavram, kökeni itibarıyla göç olgusu ile yakından ilişkilidir. İnsanlık tarihinin en eski dönemlerinden itibaren farklı sebeplerle göçler yaşanmış, hayvanların evcilleştirilmesi, tekerlek ve yelken gibi teknolojik gelişmelerle uzun mesafeli hareketlilik kolaylaşmıştır. Bu süreçte insanlar göç ettikleri yerlerde yerleşik

hayat sürdürürken anavatanlarıyla bağlarını da sürdürmüşlerdir. Antik çağlarda koloni kültürü, özellikle ticaretle öne çıkan Fenikeliler aracılığıyla erken diasporaların çekirdeğini oluşturmuştur. Ortaçağ boyunca ticaret ve savaşlar nedeniyle farklı coğrafyalara yayılan topluluklar, dini, kültürel ve etnik kimliklerini koruyarak klasik diasporaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Sheffer, 2020). Antik Yunan dünyasında kavramın ilk kez kullanımıysa dikkat çekicidir. Bu dönemde diaspora genellikle olumsuz bir içerikle değerlendirilmiş, yıkım ve dağılma süreçleriyle ilişkilendirilmiştir. Örneğin, Epicurus diasporayı “maddenin parçalanması” metaforu üzerinden açıklamış; Thucydides ise Peloponez Savaşları’nı aktarırken Atinalıların Aegina halkını farklı bölgelere sürmesi diaspora örneği olarak nitelendirilmiştir. Böylece Antik Yunan düşüncesinde kavram, “göç” ve “toplum” gibi olumlu çağrışımlardan çok “yıkım” ve “sürgün” fikriyle ön plana çıkmıştır (Kenny, 2013).

Yahudi geleneğindeyse diaspora konusunda farklı başlangıç noktaları ileri sürülmektedir. Tevrat’ın beşinci kitabındaki “Yahudilerin dünyanın tüm krallıklarının dağılacağı” ifadesi, diasporanın ilahi bir çerçevede açıklanmasına örnektir. Bazı anlatılara göre süreç, Hz. Yusuf’un Mısır’a satılması ve ailesinin oraya yerleşmesiyle başlamıştır. Bir başka görüş ise Babil Kralı Nebukadnezar’ın M.Ö. 597’de Kudüs’ü ele geçirmesi, Süleyman mabedinin yıkılması ve Yahudilerin Babil’e sürülmesiyle ilk diaspora tecrübesinin başladığını ileri sürmektedir. Roma İmparatorluğu döneminde, özellikle M.S. 1. yüzyılda yaşanan çatışmalar sonucunda Yahudilerin Kudüs’ten çıkarılarak farklı bölgelere dağılması ise kavramın kurumsallaşmasına yol açmıştır (Rutland, 2014; Rannveig & Newland, 2015; Jewish Virtual Library, 2023). Hristiyanlık kaynaklarında da Yahudi diasporasına atıf yapıldığı görülmektedir. Yeni Ahit’te Yahudilerin farklı bölgelerde yaşadıkları belirtilmekte; Yakup’un mektubunda “dağılmış on iki oymağa” selam gönderilirken, Petrus’un mektubunda Pontus, Galatya, Kapadokya, Asya ve Bitinya’daki Yahudilerden bahsedilmektedir. Bu anlatılar, Yahudi diasporasının hem dinsel hem de tarihsel bir temel üzerine oturduğunu göstermektedir (Santos, 2010). Orta Çağ’da ise Müslüman hâkimiyetinin güçlenmesiyle Yahudilerin İspanya ve Avrupa’nın çeşitli bölgelerine göçü hız kazanmış, 15. yüzyıldan itibaren Yahudilerin önemli bir kısmı Osmanlı topraklarına yerleşmiştir. 19. yüzyılda dağınık halde yaşayan Yahudi topluluklarında asimilasyon endişesi ve ulusal kimliğin yeniden inşası arayışı, Siyonist hareketin doğmasına yol açmıştır. Bu hareketin kurumsallaşmasında 1897’de düzenlenen Birinci Siyonizm Kongresi belirleyici bir dönüm noktası olmuştur. I. Dünya Savaşı’nın ardından Filistin’e yönelik göçler artmış, II. Dünya Savaşı sonrasında ise 1948 yılında İsrail Devleti’nin kurulmasıyla süreç farklı bir boyut kazanmıştır. İsrail’in kuruluşu sonrasında çok sayıda Yahudi bu topraklara göç etse de, diaspora nüfusunun önemli bir kısmı yaşadıkları ülkelerde kalmaya devam etmiştir (Elazar, 2017).

Günümüzde küresel ölçekte Hint ve Çin diasporaları kadar kalabalık bir nüfusa sahip olmamakla birlikte, Yahudi diasporası siyasal ve kültürel etkisiyle en güçlü diaspora örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Akademik literatürde diaspora kavramının ortaya çıkışı büyük ölçüde Yahudi halkının sürgün deneyimiyle ilişkilendirilmektedir. Dünya üzerindeki Yahudi nüfusunun yaklaşık 15 milyon olduğu, bunun yarıya yakınının İsrail’de, yaklaşık 6 milyonunun ise Amerika Birleşik

Devletleri'nde yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu durum, ABD'deki Yahudilerin küresel nüfusun yaklaşık %40'ına denk geldiğini göstermektedir. ABD'yi Fransa, Kanada, Birleşik Krallık, Arjantin, Rusya ve Türkiye'deki daha küçük topluluklar takip etmektedir. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere; ABD'de Yahudi toplumunun büyük bölümü New York, California, Florida ve New Jersey'de yoğunlaşmış olup, ülke nüfusunun %2,1'ini bu grup oluşturmaktadır (Sheskin & Dashefsky, 2019).

Tablo 1. ABD'de Yahudi Nüfusunun Eyaletlere Göre Dağılımı

Eyalet	Yahudi Nüfusu (yaklaşık)	ABD Yahudi Nüfusundaki Pay (%)
New York	1.771.000	25,4 %
California	1.180.000	17,0 %
Florida	643.000	9,2 %
New Jersey	545.000	7,8 %
Pennsylvania	297.000	4,3 %
Illinois	297.000	4,3 %
Massachusetts	293.000	4,2 %
Maryland	236.000	3,4 %
Texas	176.000	2,5 %
Ohio	147.000	2,1 %

Kaynak: Sheskin & Dashefsky, 2019

ABD'de Yahudi diasporasının etkinliklerini yürüten çok sayıda örgüt bulunmaktadır. Bunların en bilinenleri arasında American Israel Public Affairs Committee (AIPAC), American Jewish Committee (AJC), American Zionist Movement (AZM), Americans for a Safe Israel (AFSI), Coalition for Jewish Values (CJV) ve Jewish National Fund (JNF) yer almaktadır (Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations, 2025). Küresel ölçekte ise 1936'da kurulan Dünya Yahudi Kongresi (WJC), 100'e yakın ülkede Yahudi topluluklarının haklarını savunmakta; antisemitizmle mücadele, Holokost'un hatırlatılması, İsrail'e göç etmek isteyenlere destek sağlanması gibi faaliyetler yürütmektedir (WJC, 2023). Bunun yanında, 1897'de kurulan Dünya Siyonist Örgütü (WZO) de Kudüs merkezli bir anlayışla Siyonist düşüncenin yaygınlaştırılması, eğitim programlarının geliştirilmesi ve Yahudi karşıtlığına karşı mücadeleye odaklanmaktadır (WZO, 2019). Görüldüğü üzere Yahudi diasporası, klasik diaspora yaklaşımının en belirgin örneği olarak değerlendirilmektedir. Tarih boyunca çeşitli kıtalara dağılmış olan Yahudi toplulukları, kültürel ve dini kimliklerini muhafaza etmiş ve İsrail ile güçlü ilişkilerini sürdürmüştür. Özellikle ABD'deki Yahudi diasporası, hem İsrail'in uluslararası alandaki meşruiyetini destekleyen hem de Amerikan siyasi sisteminde önemli bir baskı unsuru haline gelen en etkili diaspora yapılarından biri olarak öne çıkmaktadır (Encyclopedia, 2018).

4. İRAN - İSRAIL SAVAŞI VE YAHUDİ DİASPORASININ YAKLAŞIMI

4.1. İran-İsrail İlişkileri

2025 yılında İsrail ile İran arasında patlak veren savaş, görünürde İran'ın nükleer tesisleri ve bu tesislerin bölgesel güvenliğe yönelik oluşturduğu tehdit etrafında şekillenmiş olsa da, iki ülke arasındaki gerilimin kökleri çok daha eskiye dayanmaktadır. Söz konusu çatışmayı yalnızca nükleer program bağlamında değerlendirmek yetersiz kalacaktır. Bu sebeple iki ülke arasındaki ilişkilere tarihsel perspektiften bakmak doğru olacaktır.

İsrail-İran ilişkileri, Orta Doğu siyasetinin yalnızca ideolojik kutuplaşma ile açıklanamayacak ölçüde çok katmanlı bir alandır. 1948'den itibaren iki ülke arasında, Arap dünyasındaki güç dengeleri ve soğuk savaş bağlamı içinde şekillenmiş ve zamanla ideolojik kırılmalar, vekâlet savaşları, enerji güvenliği ile nükleer rekabetin keşişiminde evrilmiş bir ilişki örüntüsü gözlenmektedir. Bu seyir, bir yandan İsrail'in "çevre doktrini" ve Şah döneminin pragmatik ortaklıkları, diğer yandan 1979 sonrasında İslam Cumhuriyeti'nin ideolojik çerçevesi ve bölgesel nüfuz arayışı ile belirlenmiştir. Üçlü dinamik (İsrail-İran-ABD) bu tarihin çoğu evresinde belirleyici bir rol oynamıştır (Kaye, Nader ve Roshan, 2011). İran, 1950'de İsrail'i de-facto tanıyarak bölgedeki Arap olmayan aktörlerle ilişkileri çeşitlendirme yoluna gitmiştir. Bu adım İsrail'in "çevre" konseptiyle de örtüşmektedir. İkili ilişkiler, özellikle Irak kaynaklı tehdit algısı ve Arap milliyetçiliğine karşı denge arayışı üzerinden stratejik bir yakınlığa dönüşmüştür (Kıran, 2007). Yakınlaşmanın en somut boyutu enerji alanında tezahür etmiştir. 1950'lerin ortalarından 1970'lerin sonuna uzanan süreçte İran petrolü, İsrail'in arz güvenliğinde belirleyici hâle gelmiş; Eilat-Aşkelon (EAPC) boru hattı etrafında kurulan ortaklık, tedarik ve küresel piyasalara ihracı kolaylaştırmıştır. Bu dönem İsrail'in petrol ithalatının çok büyük kısmının İran'dan geldiği bir dönem olup, taraflar arasındaki 1963 anlaşmasıyla İsrail'in İran petrolü üzerinde ön alım hakları edinmesiyle ayrı bir öneme sahiptir (Bialer, 2007). Askerî-teknolojik işbirliği de bu dönemin karakteristiğidir. 1977'de imzalanan ve kamuoyuna ancak yıllar sonra arşiv belgeleriyle malum olan "Project Flower" çerçevesinde, İran ile İsrail arasında gelişmiş yüzeyden-yüzeye füze projeleri ve araştırma-geliştirme finansmanı gündeme gelmiş; İran hem nakit hem petrol ile ön ödeme yaparken, İsrail geliştirme süreçlerine liderlik etmiştir. 1979 Devrimi sonrasında başlayan süreçle proje sonlandırılmıştır (Ward, 2009). Özetle; iki ülke arasında 1960'lar-1970'lerde istihbarî temaslar, enerji ticareti ve bölgesel dengeleme alanında işbirliği göze çarpmaktadır (Alvandi, 2014; Sobhani, 1989).

1979 yılında gerçekleşen İslam Devrimi, ikili ilişkilerde köklü bir kırılma yaratmış: İran yeni dış politika doktrininde İsrail'i meşru görmeyen bir konum almış, diplomatik ilişkiler kesilmiş ve Tahran'daki İsrail Büyükelçiliği Filistin temsilcililiğine dönüştürülmüştür. Her ne kadar İran - Irak savaşı sürecinde taraflar arasında silah tedarigi ve taktiksel yakınlaşmalar yaşansa da (Parsi, 2007; Segev, 1988), devrimden sonra iki ülke ilişkileri genellikle kötüye gitmiştir. 1990'lardan itibaren İsrail-İran rekabeti, Lübnan başta olmak üzere vekâlet ağları üzerinden gerçekleşmiştir. İran'ın Lübnan Hizbullahı üzerindeki etkisi ve bu örgütün İsrail'le çatışma döngülerindeki

rolü, ilişkilerin askerî boyutunu bölgesel bir “düğüm”e dönüştürmüş, Lübnan yerel siyasetini dahi etkileyen karmaşık bir durum ortaya çıkmıştır. Bu dönemde taraflar arasında ideolojik söylem sertleşirken, pratikte asimetrik ve dolaylı yöntemlerin ağırlık kazandığı bir rekabet modeli kalıcılılaşmıştır (Norton, 2007). Bu süreç, bir yandan İsrail için güvenlik algılarında “İran tehdidi” söyleminin kurumsallaşmasına eşlik ederken, diğer taraftan İran açısından İsrail’in tanımlanmasında “küçük şeytan” söylemi yerleşmiştir (Ram, 2009; Takeyh, 2011).

2000’li yıllardan bugüne ilişkilerin eksenî, İran’ın nükleer programı ve İsrail’in bunu “varoluşsal tehdit” olarak tanımlayan güvenlik yaklaşımı etrafında daha da sertleşmiştir. Bu dönemde; İsrail’in hedefe yönelik operasyonları (suikastlar ve örtülü eylemler) artarken, İran’ın nükleer programı tamamlama adına çalışmaları da hız kazanmıştır (Bergman, 2018). Ayrıca Devrim Muhafızları-Kudüs Gücü’nün İsrail’in güvenlik önceliklerine yönelik risk doğuran faaliyetleri, Filistin meselesi, Suriye-Lübnan eksenî ve deniz-enerji hatları üzerindeki rekabetin ikili ilişkilerde temel sorun alanları olduğu görülmektedir (Kaye, Nader ve Roshan, 2011). Özetle; İsrail-İran ilişkilerinin tarihi, “müttefiklikten amansız rekabete” klasik bir dönüşüm öyküsünden ibaret değildir. 1948-1979 arasındaki pragmatik yakınlaşma, enerji ve güvenlik alanlarında yoğun bir kurumsallaşma yaratmış; 1979 sonrası ise ideolojik kopuşu takiben pragmatik arka kanallar, vekâlet ağları ve örtülü operasyonlar üzerinden yürüyen, hukukî-diplomatik çerçevenin dışında gelişen bir rekabete evrilmiştir. (Parsi, 2007; Kaye, Nader ve Roshan, 2011).

Bu noktada İsrail’in en önemli müttefiklerinin başında gelen ABD’nin İran politikasından da kısaca bahsetmekte fayda vardır. İran konusunda ABD ve İsrail’in genellikle birlikte hareket ettiği düşünüldüğünde, bu durum daha da önem kazanmaktadır. İran ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilişkiler, özellikle 1979 İran İslam Devrimi sonrasında köklü biçimde bozulmuş ve günümüze dek çoğunlukla gerilim eksenli ilerlemiştir. Devrimle birlikte İran’daki Şah rejiminin devrilmesi ve yerine “anti-Amerikan” söylemi merkeze alan İslam Cumhuriyeti’nin kurulması, iki ülke arasındaki diplomatik bağların kopmasına yol açmıştır. Aynı yıl yaşanan Tahran Büyükelçiliği baskını ve 444 gün süren rehine krizi, bu düşmanlığın sembolü haline gelmiş, Washington yönetimi açısından İran’ı “hasım devlet” kategorisine yerleştirmiştir. Bunu takip eden yıllarda ABD, İran’a yönelik kapsamlı ekonomik yaptırımlar uygulamış, İran da buna karşılık “Büyük Şeytan” retorikini sürekli yeniden üretmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde de ilişkilerde ciddi bir iyileşme yaşanmamış; İran’ın Hizbullah gibi vekil aktörler aracılığıyla Orta Doğu’daki etkinliğini artırması, nükleer programına hız vermesi ve İsrail karşıtı politikalarını sertleştirilmesi, Washington yönetimi açısından Tahran’ı bölgesel istikrarı tehdit eden başlıca aktörlerden biri haline getirmiştir. 2000’li yıllarda ABD’nin “teröre karşı savaş” stratejisinde İran’ı doğrudan hedef almaması, iki ülke arasındaki tansiyonu düşürmemiştir. Son yıllarda İran’ın nükleer programı üzerindeki tartışmalar, 2015’te imzalanan JCPOA anlaşmasıyla iyileşme eğilimi gösterse de (Güzel, 2018), Trump’ın bu anlaşmadan çekilme kararı alması tartışmaları yeniden alevlendirmiştir.

4.2. Haziran 2025 İran – İsrail Savaşı

İran ve İsrail arasında Haziran 2025 ayı içerisinde yaşanan savaşa ilişkin gelişmelere yer vermeden önce iki ülkenin silahlı kuvvetlerini kıyaslamakta fayda bulunmaktadır. Bu kapsamda öncelikle personel ve organizasyon yapısı, kara kuvvetleri, hava kuvvetleri, hava ve füze gücü, balistik füze ve savunma sistemleri üzerinde kısaca durulacaktır.

İran, yaklaşık 610.000 aktif ve 350.000 yedek olmak üzere toplam 960.000 personel ile Ortadoğu'nun en geniş insan gücüne sahip ordusunu barındırmaktadır. Silahlı kuvvetler, düzenli ordu (Artesh) ve Devrim Muhafızları (IRGC) olarak ikiye ayrılmakta, IRGC özellikle balistik füze programı ve bölgesel vekil güçlerle koordinasyonda etkin rol oynamaktadır (IISS, 2023; SIPRI, 2022). Buna karşılık İsrail, daha küçük ölçekli bir orduya, yaklaşık 169.500 aktif ve 465.000 yedek asker ile toplam 635.000 personel kapasitesine sahip olmakla birlikte yüksek mobilizasyon kapasitesi ve zorunlu askerlik sistemi sayesinde hızlı seferberlik yeteneğine sahiptir (Cordesman, 2024). İran'ın kara kuvvetleri envanteri yaklaşık 1.600 ana muharebe tankı, 2.000'den fazla zırhlı muharebe aracı ve 2.300 topçu sistemi içermektedir (SIPRI, 2022). İsrail ise yaklaşık 1.300 ana muharebe tankı (özellikle Merkava serisi), 7.000 zırhlı muharebe aracı ve 650 topçu sistemi ile daha modern ancak sayıca farklılaşan bir kapasiteye sahiptir (Cordesman, 2024).

İran Hava Kuvvetleri envanteri, çoğunluğu eski Sovyet ve Çin yapımı platformlardan oluşan yaklaşık 350 savaş uçağı ve 100 helikopterden ibarettir. Modernizasyon eksikliği nedeniyle bakım ve operasyonel hazır bulunuşluk oranı sınırlıdır (Fitzpatrick, 2022). Buna karşılık İsrail Hava Kuvvetleri, aralarında 36 F-35I "Adir", 80 F-15 ve 220 F-16 bulunan toplam 600'den fazla savaş uçağı ve 128 helikopter ile Orta Doğu'nun en gelişmiş hava gücünü temsil etmektedir (Katz, 2023). İsrail, F-35I Adir savaş uçakları ve çok katmanlı hava savunma sistemleri (Iron Dome, David's Sling, Arrow) sayesinde bölgesel hava üstünlüğüne sahiptir. Bu durum, İran'ın yoğun balistik füze ve insansız hava aracı saldırılarını önemli ölçüde bertaraf etmesine olanak tanımaktadır (Katz, 2023). İran ise Orta Doğu'daki en büyük balistik füze envanterine sahiptir. Shahab-3 (1.300 km) ve Sejil (2.000 km) gibi sistemler, İsrail'i doğrudan hedef alma kapasitesine sahiptir (Fitzpatrick, 2022; SIPRI, 2017). İsrail'in resmi bir balistik füze programı bulunmamasıyla birlikte, Jericho III (4.800–6.500 km menzil) sistemiyle nükleer caydırıcılığa sahip olduğu değerlendirilmektedir. Savunma tarafında ise Iron Dome, David's Sling ve Arrow sistemleri, İran'ın füze ve İHA saldırılarına karşı etkin bir kalkan oluşturmaktadır (Brookings, 2025). İran'ın sayısal üstünlüğü, yaptırımlar, ekonomik baskılar ve yüksek bakım maliyetleri nedeniyle operasyonel etkinlik açısından sınırlıdır (International Crisis Group, 2024). İsrail ise ABD'den yıllık yaklaşık 3,8 milyar dolar askeri yardım almakta ve teknolojik üstünlüğünü bu destekle sürdürmektedir. Buna rağmen, İran'ın bölgedeki vekil güçleri (Hizbullah, Husiler, Irak'taki Şii milisler) aracılığıyla yürüttüğü asimetrik stratejiler, İsrail için kalıcı bir güvenlik tehdidi oluşturmaktadır (Sharp, 2023).

Haziran 2025'te patlak veren İran-İsrail çatışması, kısa süreli fakat etkileri bakımından oldukça yıkıcı bir savaş olarak tarihe geçmiştir. Çatışmanın başlangıcı, 13 Haziran'da İsrail'in "Operation Rising Lion" adıyla başlattığı geniş çaplı hava harekâtı ile olmuştur. İsrail Hava Kuvvetleri, Tahran, Tebriz ve Kirmanşah başta olmak üzere İran'ın pek çok kritik bölgesini hedef almış; özellikle Natanz nükleer tesisine ve İran'ın hava savunma altyapısına yoğun saldırılar gerçekleştirmiştir. Ayrıca bu saldırılarda İran Genelkurmay Başkanı Mohammad Bagheri, Devrim Muhafızları Ordusu (IRGC) Komutanı Hossein Salami, Kara Kuvvetleri Komutanı Kiumars Heydari ve Kudüs Gücü Komutanı Esmail Kaani ile birlikte üst düzey birçok general öldürülmüştür. (AA, 2025a). İsrail'in bu saldırısına İran kendi imkanları ölçüsünde misillemede bulunmuştur. İran yönetimi, yaklaşık 150 balistik füze ve 100'den fazla insansız hava aracını İsrail'e yönlendirmiş, İsrail'in güneyindeki Birüssebi bölgesini hedef almıştır. (AA, 2025b).

Çatışmaların dördüncü gününden itibaren taraflar arasındaki saldırılar giderek yoğunlaşmıştır. İsrail, İran'daki askeri ve nükleer hedefleri vurmaya devam ederken; İran da Tel Aviv gibi büyük kentlere füzeler fırlatmıştır. İsrail'in saldırılarında İran Devrim Muhafızları'na mensup üst düzey komutanların ve bazı nükleer bilim insanlarının öldürüldüğü bilgisi yer almıştır. Aynı dönemde sivil kayıpların arttığı, hastaneler ve enerji altyapısının zarar gördüğü de belirtilmiştir Yaşanan saldırılar nedeniyle İran'da internet erişimi ciddi oranda kısıtlanmış; internet kullanımı neredeyse %97 oranında düşerek ülke içinde ve dışında bilgi akışını büyük ölçüde engellenmiştir. (AA, 2025c) 21-22 Haziran'da ABD, İran'ın nükleer tesislerine yönelik doğrudan bir müdahale gerçekleştirerek çatışmaya resmen dahil olmuştur. ABD Başkanı Donald Trump'ın emriyle Fordow, Natanz ve İsfahan'daki kritik tesislere "bunker buster" tipi bombalar ve Tomahawk füzeleriyle saldırı düzenlenmiştir. Bu müdahale, İran'ın nükleer silah üretme kapasitesini durdurmayı ve bölgedeki gerilimi dengelemeyi amaçlamıştır. İsrail yönetimi bu kararı memnuniyetle karşılarken, bazı bölgesel aktörler ve ülkeler bu adımı istikrarı tehdit eden bir gelişme olarak değerlendirmiştir (BBC, 2025).

Çatışmalar 12 günlük yoğun silahlı çatışmaların ardından 24 Haziran'da diplomatik bir çözüme evrilmiştir. İsrail ve İran, Katar'ın arabuluculuğunda ateşkes konusunda anlaşmaya varmış, İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu, ABD Başkanı Trump'ın önerisini kabul ettiklerini bildirirken, İran devlet televizyonu da ateşkesin başladığını duyurmuştur. (Al Jazeera, 2025) Özetle; Haziran 2025 çatışması, İsrail'in "Operation Rising Lion" isimli hava saldırısıyla başlamış, İran'ın füze ve drone yanıtlarıyla tırmanmış, ardından ABD'nin nükleer tesislere müdahalesiyle bölgesel dinamikler yeniden şekillenmiş ve nihayetinde Katar'ın aracılığıyla diplomatik uzlaşıyla sonlanmıştır. İsrail'in "Rising Lion" operasyonları sırasında İran'ın füze altyapısında ciddi hasarlar oluştuğu rapor edilmiştir.

4.3. ABD'de Faaliyet Gösteren Yahudi Kuruluşların Tutumları

İran ve ABD arasındaki ilişkilerin tarihsel arka planı ABD'de yaşayan Yahudi diasporasının siyasi faaliyetlerini kolaylaştıran bir zemin yaratmaktadır. Zira diaspora kuruluşlarının İran'ı "İsrail'in varoluşsal tehdidi" olarak nitelendirmesi, halihazırda

Washington’da karşılık bulan bir söylemdir. ABD’nin İran’a yönelik uzun süredir olumsuz yaklaşımı, diaspora örgütlerinin karar vericileri ikna etmesini kolaylaştırmakta; çoğu durumda diaspora, yalnızca mevcut politik yönelimi pekiştirmektedir. Özellikle AIPAC ve AJC gibi kuruluşların İran karşıtı lobicilik faaliyetleri, ABD’nin güvenlik ve dış politika öncelikleriyle uyumlu olduğundan, karar alıcılar üzerinde ek baskı kurmak zorunda kalmadan etkili olabilmektedir. Dolayısıyla, İran–ABD ilişkilerindeki yapısal sorunlar ve tarihsel güvensizlik, Yahudi diasporasının ABD dış politikasını etkileme kapasitesini artıran kritik bir faktördür. Diasporanın İsrail’in güvenliği ekseninde dile getirdiği tehdit algıları, Washington’un İran’a yönelik mevcut stratejik yaklaşımıyla örtüşmekte; bu durum diaspora faaliyetlerini hem meşrulaştırmakta hem de etkinliğini güçlendirmektedir (Mearsheimer & Walt, 2006)

Dünya genelinde yaşayan Yahudi nüfusunun çok önemli bir kısmı Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşamaktadır. Bu durum Yahudileri ABD’de özellikli bir yere getirmektedir. ABD ayrıca Yahudi diasporasının dünya üzerinde en güçlü olduğu ülkelerden biridir ve bu yapılar ABD’nin iç ve dış politikalarının İsrail lehine belirlenmesinde etkili olmaktadır. Bunların en bilinenleri arasında AIPAC, AJC, AZM, AFSI, CJV ve JNF bulunmaktadır (Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations, 2025). İsrail ve İran arasında 2025 yılı Haziran ayı içerisinde yaşanan savaş, İsrail’in en yakın müttefiklerinden biri olan ABD’de yakından izlenmiş, bahse konu kurumlar bu süreci yakından takip etmiş, bazen resmi açıklamalarla, bazen de kendilerine bağlı çalışan analistlerin yazılarıyla İsrail’e destek mesajları yayınlamışlardır.

12 Haziran tarihinde başlayan ve 24 Haziran’da ilan edilen ateşkesle sonlanan 12 günlük İran–İsrail savaşı, ABD’deki Yahudi topluluklarının, çatı kuruluşların ve lobicilik ağlarının gündeminin bir anda merkezine oturtmuştur. Yaşanan tartışmaların bağlamı sadece İsrail’in nükleer ve balistik kapasiteye yönelik saldırıları ve İran’ın misillemeleri olmamış; aynı zamanda ABD’nin doğrudan askeri angajmanı, iç güvenlik iklimi ve antisemitizm dalgası da tartışma konuları arasında yer almıştır. Amerikan Yahudiliğinin ana akım örgütleri, diaspora yapılanmaları, hızlıca aksiyon alarak Washington’daki karar alma süreçlerine farklı kanallardan nüfuz etmeye çalışmıştır (Loft, 2025).

Amerikan Yahudi toplumunun şemsiye kuruluşu niteliğindeki Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations ve üye kuruluşları tarafından 18 Haziran 2025 tarihinde “İran’ın Nükleer ve Bölgesel Tehditlerine Karşı İsrail’in Savunma Eylemlerine Destek” isimli ortak bir bildiri yayınlanmıştır. Söz konusu bildiriden; “İsrail’in İran’ın nükleer ve askeri altyapısına yönelik savunma eylemlerinin kararlılıkla desteklendiği, İran rejiminin sürekli saldırgan tutumuna devam ettiği, Hamas, Hizbullah ve Husi milisleri (3-H eksen) üzerinden yürütülen faaliyetlerin İsrail’e yönelik sürekli bir savaş hali ve Ortadoğu’da istikrarsızlığa dönüşen bir tehdit oluşturduğu, İsrail’in meşru müdafaa hakkını kullandığı” anlaşılmaktadır (Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations). Aynı kurum tarafından 19 Haziran 2025 tarihinde yapılan bir başka açıklamada da;

İsrail'in İran'ın nükleer ve askeri altyapısına yönelik hava harekâtına karşı ABD'nin sağlamış olduğu desteğe teşekkür edilmiş, ABD'nin İran'dan gelen balistik füze ve drone saldırılarının engellenmesi yönündeki katkısına da atıfta bulunulmuştur (Dayanim, 2025).

AIPAC analisti Joshua Rutzick 18 Haziran 2025 tarihli “Why Israel Had to Act” başlıklı çalışmasında İsrail'in harekâtının; (i) İran'ın hızla ilerleyen nükleer programına ve “silahlandırma etkinliklerine” ilişkin istihbarat; (ii) Tahran'ın müzakereye dönmeyi reddetmesi; (iii) balistik füze üretiminin hızlanması; (iv) “eylem penceresinin kapanması” olarak dört gerekçeye dayandığını ifade etmiştir (Rutzick, 2025a). Ayrıca Rutzick; “ABD'nin İsrail'in yanında durması ve gerekli kaynakları sağlaması” gerektiğini vurgulamıştır (Rutzick, 2025a). AIPAC analisti Rutzick 26 Haziran 2025 tarihli “Israel–Iran War Analysis” notunda ise; 12 günlük çatışmanın ardından “İsrail ve ABD'nin İran'ın nükleer silah üretme kabiliyetini ortadan kaldırdığını” aktarmıştır; bununla birlikte ateşkes sonrasında İran'ın nükleer ve füze programlarını yeniden inşa etmesinin engellenmesi için yaptırımların ve doğrulamanın sürdürülmesi gerektiği belirtilmiştir (Rutzick, 2025b).

AJC CEO'su Ted Deutch ise 12 Haziran 2025'te, İran rejiminin “yakın nükleer tehdidine” karşı İsrail'in meşru müdafaa hakkını vurgulayan bir açıklama yayımlamıştır. İsrail'in gerçekleştirdiği askeri müdahalenin, İran'ın varoluşsal nitelikte bir tehdit oluşturma kapasitesini ortadan kaldırma hedefi taşıdığı ve bu bağlamda meşru müdafaa hakkının kullanıldığı dile getirilmiştir. Operasyonun yalnızca İsrail'in ulusal güvenliğini teminat altına almakla sınırlı olmadığı, aynı zamanda milyonlarca insanı etkileyebilecek olası bir tehlikeyi önlemeyi amaçladığı vurgulanmıştır. Ayrıca, bu tür kriz anlarında Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere müttefik aktörlerle etkin ve yakın bir koordinasyonun önemine dikkat çekilmiştir (AJC, 2025a). 26 Haziran 2025 tarihli “Israel, Iran, and a Reshaped Middle East” başlıklı AJC uzman oturumunda, savaş sonrası bölgesel denge, vekil aktörler ve ateşkes kırılma riski gibi başlıklar kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Bu doğrultuda AJC uzmanlarının değerlendirmelerine göre; “İsrail'in bu operasyonla esas hedefinin, İran'ın nükleer kapasitesini bertaraf etmek ve bölgesel caydırıcılığını artırmak olduğu, Amerika Birleşik Devletleri'nin tavrının, bu süreçte belirleyici bir unsur olarak öne çıktığı, Washington yönetiminin İsrail'in meşru müdafaa hakkını açık biçimde desteklediği, İran'ın nükleer programını bölgesel ve küresel istikrara yönelik en ciddi tehditlerden biri olduğu, ABD'nin askeri alanda İsrail'e verdiği doğrudan destek ve istihbarat paylaşımına vurgu yapıldığı, ayrıca ABD'nin diplomatik düzeyde müttefiklerle koordinasyonu artırmaya çaba gösterdiği” hususları üzerinde durulmaktadır (AJC, 2025b). Diğer taraftan AJC'nin bilgi sayfaları da, İsrail'in “önleyici” operasyonunun nükleer ve füze tehdidini durdurmaya dönük olduğu sistematik anlatımla çok kez desteklemiştir (AJC, 2025c).

18 Haziran 2025'te AZM, “Conflict Support Resource Guide for American Citizens” başlıklı kaynak rehberini duyurmuştur. Bu rehberde; İsrail hava sahasının savaş nedeniyle kapatılmasıyla, İsrail'de mahsur kalan binlerce Amerikan vatandaşının acil durumlarda ihtiyaç duyacakları temel bilgilere yer verilmiştir. Rehberde; sıcak

çatışma evresinde topluluk güvenliği, psikososyal dayanıklılık, bağış/yardım kanalları ve yetkili iletişim noktalarına erişim gibi pratik başlıklar derlenmiştir. AZM'nin "Stands With Israel" portalı, 2025 yazı boyunca bu materyallere ve saha odaklı dayanışma girişimlerine erişim sağlayan bir iletişim noktası işlevi görmüştür (AZM, 2025).

AFSI'nin resmi sitesinden AFSI adına 16 Haziran 2025 tarihinde yayınlanan "A Nation Rises Like a Lion: Operation Am KaLavi" isimli yazıdaysa; 13 Haziran gecesi başlayan operasyon "tarihi ve büyük" bir adım olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca operasyonun başlamasından itibaren İsrail Hava Kuvvetleri'nin İran'ın balistik füze fırlatma kapasitesinin yaklaşık üçte birlik kısmını hedef alarak etkisiz hale getirdiği; İran'dan gelen saldırılar sonucunda dört günde yirmi dört kişinin hayatını kaybettiği ve yüzlencesinin yaralandığı, İsrail'in başarılı operasyonları nedeniyle Tahran'ın müzakere masasına dönmeye çalıştığı bildirilmiştir (AFSI Staff, 2025a). AFSI'nin takip yazılarında da, maksimum baskı ve kalıcı caydırıcılık vurgusu sürdürülmüştür. ABD Başkanı Trump'ın İsrail konusundaki desteklerine yer verilerek, adı geçen "beş boyutlu satranç ustası" olarak adlandırılmış, savaş dinamiklerinde pazarlık sanatının tüm inceliklerini ortaya koyduğu ifade edilmiştir (AFSI Staff, 2025b).

CJV (Coalition for Jewish Values) analisti Rabbi Yaakov Menken'in, 20 Haziran 2025'te Washington Times'ta yayımlanan yazısı üzerinden aktarılan değerlendirmede; ABD yönetiminin İsrail'in İran'a yönelik askeri eylemine "yeşil ışık" veren yaklaşımını antisemitizmle mücadele stratejisinin bir parçası olarak yorumlamış, Trump'ın attığı adımların memnuniyet verici olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca önceki ABD Başkanı Joe Biden'ın "antisemitizm karşıtı ulusal stratejisi"nin sadece kağıt üzerinde kaldığını söyleyerek Biden yönetimini eleştirmiştir. (Menken, 2025). 6 Ağustos 2025'te CJV analisti Rabbi Steven Pruzansky ise, "Endless Enmity" başlıklı makalesinde savaş sonrası "soykırım" gibi ithamların seçmeci ve önyargılı söylem örnekleri olduğunu savunmuştur; İran'ın nükleer programının amacının İsrail'i yok etmek olduğu, bu programın düzenlenen operasyonla geriye itilmiş olmasının caydırıcılık açısından önemini vurgulamıştır (Pruzansky, 2025).

JNF-USA Başkanı Deb Lust Zaluda, 25 Haziran 2025'te, İsrail'in güneyinde bulunan Be'er Şeva şehri için 1 milyon USD değerinde acil destek paketini duyurmuştur. Açıklamada; Saroka Hastanesi'nden hastaların yeniden yerleştirilmesi, sığınak ihtiyacı, mobil komuta & lojistik merkezi, gıda ve acil durum kitleleri, yalnız yaşlılara hat, sağlık/psikososyal destek, barınma ve sanat terapisi gibi kalemler tek tek sıralanmıştır. Açıklamada, AMHSI kampüsünün 1.400'den fazla yerel sakine lojistik ve barınma sağladığı aktarılmıştır. Ayrıca Zaluda; "Be'er Sheva halkının çektiği acıyı derinden hissediyoruz; onlar bizim ailemiz..." sözleriyle ABD'de yaşayan Yahudi toplumunun konuya bakışını dile getirmiştir (JNF-USA, 2025a). 30 Haziran 2025 tarihli çevrimiçi acil durum brifingindeyse, Zaluda; "12 gün süren İran balistik füze atışlarının" yarattığı yıkımı değerlendirmiş, 16 milyon USD değerinde hedefin barınma-onarım-ilk müdahale öncelikleri için kullanılacağını belirtmiştir; Be'er Şeva Belediye Başkanı Ruvik Danilovich'in ise JNF'nin destekleriyle gönderdiği teşekkür mesajı aktarılmıştır (JNF-USA, 2025b). Jewish Federations of North America

tarafından ise, İran'ın askeri eylemleri kapsamında bir klavuz yayınlayarak, İran'ın saldırılarına karşı İsrail'de yaşanan her vatandaşın alması gereken önlemleri anlatmış, siber güvenlik konularına da atıf yapmıştır (Jewish Federations of North America).

ABD'de etkin bir Yahudi diaspora örgütü olarak faaliyet gösteren J Street adına açıklama yapan Kıdemli Başkan Yardımcısı ve Baş Politika Sorumlusu Ilan Goldenberg, İran-İsrail savaşına ilişkin değerlendirmelerinde önceliğin askeri yöntemlerden ziyade diplomatik süreçlere verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Goldenberg'e göre, mevcut krizin çözümü, İran'ın nükleer programını sınırlandıracak somut tavizler vermesiyle mümkün olabilecektir. Bununla birlikte, İran'da bir rejim değişikliğinin kısa vadede olası olmadığına işaret eden Goldenberg, böyle bir gelişmenin gerçekleşmesi durumunda ise ülkenin hızla bir iç savaşa sürüklenebileceğini, istikrarsızlıkların derinleşebileceğini ve ortaya çıkacak kaotik ortamın hem İsrail hem de Amerika Birleşik Devletleri açısından yeni güvenlik riskleri doğuracağını belirtmektedir. Bu yaklaşım, J Street'in genel çizgisine uygun olarak, diplomatik araçların öncelenmesi gerektiğini ve askeri çözümlerin uzun vadeli istikrara katkı sunma ihtimalinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Goldenberg, 2025). Sonuç olarak ifade etmek gerekirse; 2025 yılında yaşanan İran-İsrail savaşı bağlamında Amerika'da faaliyet gösteren Yahudi diasporası, tarihteki diğer gelişmelerde olduğu gibi İsrail yanlısı bir duruş sergilemiştir. CoP, AIPAC, AJC ve JFNA gibi aktörler, İsrail'in savunmasının meşru kabulü ve İran tehdidinin caydırılması ekseninde söylem-politika yakınsaması sağlarken; J Street ve JVP gibi yapılarca “diplomasiye dönüş” ve “savaşa hayır” yönünde düşünceler ortaya koymuşlardır.

SONUÇ

Bu çalışma, diasporaların uluslararası krizlerdeki rolünü Yahudi diasporası örneğinde ele almış ve özellikle ABD'de yaşayan Yahudilerin Haziran 2025'te patlak veren İran-İsrail savaşına yönelik yaklaşımlarını incelemiştir. Bulgular, diaspora aktörlerinin yalnızca kimlik ve aidiyet bağlarıyla değil, aynı zamanda siyasal örgütlenme kapasitesi, söylem üretme becerisi ve karar alıcı mekanizmalar üzerindeki etkileriyle uluslararası politikada önemli işlevler üstlendiğini ortaya koymaktadır.

İran-İsrail savaşı sürecinde Yahudi diasporasının tepkileri, klasik diaspora teorisinin öngördüğü aidiyet ve anavatan bağlılığıyla büyük ölçüde örtüşmektedir. ABD'deki Yahudi toplumu, İsrail'i yalnızca tarihsel bir aidiyet noktası olarak değil, aynı zamanda güvenliği tehdit altında olan bir devlet olarak konumlandırmış; bu nedenle ABD yönetimini İsrail'in güvenliğini önceleyen politikalar üretmeye çağırarak, bu konuyu ABD kamuoyu nezdinde hep canlı tutmaya çalışmıştır. Bir anlamda, ABD'nin müttefiklik sorumluluklarını hatırlatan söylemler sürekli vurgulanmıştır.

Diaspora, İran-İsrail savaşına genellikle benzer söylemlerle ve kurumsal tepkilerle yaklaşmış, bu kapsamda ağırlıklı olarak “meşru müdafaa” ve “varoluşsal tehdit” söylemleri kullanılmıştır. AIPAC, AJC ve Conference of Presidents gibi başat örgütler, İsrail'in saldırılarının zorunlu ve haklı olduğunu savunmuş, İran'ın nükleer kapasitesini hem bölgesel hem de küresel güvenlik için tehdit olarak tanımlamıştır.

Bununla birlikte, J Street gibi yapılar ise müzakere vurgusu yaparak, askeri yöntemlerin uzun vadeli istikrar getirmeyeceğini ileri sürmüştür. Bu durum, diaspora içinde askeri yöntemler konusunda tam bir görüş birliği olmadığını göstermesi açısından dikkate değerdir.

Bu noktada gözden kaçırılmaması gereken bir diğer konu da ABD ve İran arasındaki ilişkilerdir. Özellikle 1979 İslam devrimi sonrasında iki ülke ilişkileri genellikle olumsuz yönde şekillenmiş, taraflar birbirlerine karşı düşmanca söylemler içine girmiştir. Böyle bir ortamda, diasporanın durumu bir anlamda “akıntıyı arkasına alarak kürek çekmeye” benzetilmektedir. Diasporanın İran konusundaki söylemleri, ABD’nin bir devlet olarak dış politikasıyla zaten uyumludur. Bu sebeple diaspora daha çok toplum nezdinde kamuoyu oluşturulması, ABD’nin sorunlara yönelik hızlıca aksiyon alması gibi durumlarda katalizör görevi görmektedir.

Önümüzdeki dönemde Yahudi diasporasının hem ABD iç siyasetinde hem de Orta Doğu merkezli krizlerde etkisini artırarak sürdüreceği öngörülmektedir. İran–İsrail savaşı sürecinde sergilenen örgütlü refleks, diasporanın kriz zamanlarında hızlı mobilizasyon kapasitesine sahip olduğunu göstermiştir. Bu refleksin, gelecekte benzer güvenlik krizlerinde de –örneğin İran’ın nükleer faaliyetleri, Lübnan veya Gazze kaynaklı yeni çatışmalar gibi– gerçekleşmesi muhtemeldir. Özellikle AIPAC ve AJC gibi kuruluşların, dijital diplomasi ve medya stratejilerini güçlendirerek kamuoyu yönlendirme gücünü artırmaları beklenmektedir. Bununla birlikte, diaspora içindeki farklı eğilimlerin (savaş yanlısı–müzakere yanlısı) gelecekte daha belirgin hale gelmesi de mümkündür. J Street ve benzeri örgütlerin savunduğu diplomasi eksenli yaklaşım, ABD’de değişen siyasal dengeler ve kamuoyu hassasiyetleriyle birlikte daha fazla destek bulabilir. Bu da diaspora siyasetinde homojen değil, çoğulcu bir temsil biçiminin kurumsallaşmasına yol açabilir. Her halükârda ABD’nin dış politika öncelikleri değişse bile, bu diaspora örgütlerinin “transnasyonel savunuculuk” kapasitesinin, ABD ve uluslararası kamuoyu nezdinde etkisini koruyacağı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla gelecekte diaspora, hem ABD–İsrail ilişkilerinin yönünü hem de Orta Doğu’daki güvenlik mimarisini şekillendiren tamamlayıcı bir aktör olarak önemini sürdürmeye devam edecektir.

THE APPROACH OF THE JEWISH DIASPORA IN THE UNITED STATES TO THE IRAN-ISRAEL WAR

The Israel-Iran war that erupted in June 2025 has become a pivotal event not only for the security architecture of the Middle East but also for the dynamics of diaspora politics, particularly within the United States. This study focuses on the reactions of the American Jewish diaspora to the conflict, analyzing both the discursive frameworks employed and the institutional responses of key organizations. Diaspora communities have long been recognized as significant actors in international relations, capable of influencing public discourse, lobbying policymakers, and mobilizing resources. Among them, the Jewish diaspora occupies a paradigmatic position due to its historical trajectory, organizational capacity, and political influence. The outbreak of the 2025 conflict thus provided a critical opportunity to observe how diaspora politics unfold in times of acute international crisis.

The research adopts a qualitative methodology, drawing primarily on document analysis. Official statements, press releases, and reports issued by major Jewish organizations in the United States, including AIPAC, AJC, the Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations, J Street, JNF, AFSI, and CJV, were systematically examined. In addition, international media coverage and think tank assessments were incorporated to contextualize these institutional positions. The findings were interpreted through the lens of both classical and modern diaspora theories. This combination provided a multi-layered analytical framework that captures both the historical identity-based elements of diaspora life and the contemporary political agency exercised by diaspora actors.

The analysis demonstrates that the American Jewish diaspora largely framed Israel's actions as an exercise of its legitimate right to self-defense. Across a wide spectrum of organizations, Iran's nuclear program was consistently presented as not merely a regional challenge but as an existential threat to Israel and a destabilizing factor for global security. This framing sought to legitimize Israel's preventive strikes and align them with broader narratives of international law and collective security. The diaspora's responses also underscored the importance of American support, highlighting the role of the United States as both an indispensable ally of Israel and a guarantor of stability in the Middle East. Through lobbying campaigns, policy briefs, and public advocacy, Jewish organizations in the United States sought to shape the policy discourse in Washington in ways favorable to Israel's strategic objectives.

Yet, the diaspora's response was not monolithic. AIPAC, AJC, and the Conference of Presidents adopted unequivocally supportive positions, emphasizing Israel's right to neutralize Iran's nuclear capacity through military means. These organizations applauded the coordination between Washington and Tel Aviv, portraying the military strikes as both necessary and proportionate. In contrast, J Street articulated a more critical perspective, warning against overreliance on military solutions. Its senior leadership stressed the importance of diplomacy and negotiation, highlighting the

risks that regime collapse in Iran could generate, including civil war, widespread instability, and new threats to both Israel and the United States. This divergence underscores the pluralistic character of diaspora politics, illustrating how consensus on fundamental issues—such as Israel’s security—can coexist with disagreement over means and strategies.

The research also highlights the multiplicity of roles that diaspora organizations assumed during the conflict. While advocacy groups focused on influencing political decision-making, other organizations, such as the Jewish National Fund (JNF-USA), emphasized humanitarian contributions, channeling financial aid and relief packages to affected Israeli communities. In doing so, they reinforced the image of the diaspora not only as a political actor but also as a transnational community engaged in the welfare of its homeland. At the same time, religious and values-based groups such as AFSI and CJV framed the conflict as a moral struggle, blending security imperatives with broader civilizational narratives against antisemitism and extremism. These overlapping functions—political, humanitarian, and moral—demonstrate the multidimensional nature of diaspora engagement.

From a theoretical standpoint, the study contributes to the literature by showing how classical diaspora features—shared memory, collective identity, and homeland orientation—are complemented by modern practices such as lobbying, media engagement, and policy advocacy. The American Jewish diaspora exemplifies this hybridity, embodying both the cultural continuity of a dispersed people and the institutional power of a transnational political actor. As diaspora organizations acted in alignment with the state-centric logic of survival and security, reinforcing Israel’s strategic partnership with the United States while simultaneously embedding their advocacy in universalist claims of defending democracy and preventing nuclear proliferation.

The findings suggest that the American Jewish diaspora played a decisive role in shaping the discourse surrounding the 2025 Israel–Iran war. By amplifying Israel’s security concerns, legitimizing its military actions, and mobilizing political and humanitarian resources, diaspora organizations contributed to sustaining U.S. support for Israel during the conflict. However, the presence of internal dissent illustrates the importance of viewing diasporas as pluralistic and contested spaces rather than as uniform blocs. This pluralism does not undermine diaspora influence; on the contrary, it demonstrates the flexibility and adaptability of diaspora politics in addressing diverse constituencies and policy debates.

In conclusion, the 2025 Israel–Iran war provides valuable insights into the intersection of diaspora politics and international security. The American Jewish diaspora emerged as a powerful transnational actor, capable of shaping policy, mobilizing resources, and reinforcing homeland–host state relations during times of crisis. The study highlights the need for future research to further explore the conditions under which diaspora organizations converge or diverge in their responses to conflict, and how these dynamics affect both homeland and host country policies. By situating the American

Jewish diaspora within broader debates on security, diplomacy, and international law, this article underscores the importance of diaspora politics as an analytical lens for understanding contemporary international relations.

KAYNAKÇA

- AFSI Staff. (2025a). A nation rises like a lion: Operation Am KaLavi. Americans for a Safe Israel. Erişim: 11 Ağustos 2025, <https://afsi.org/a-nation-rises-like-a-lion-operation-am-kalavi/> AFSI
- AFSI Staff. (2025b). Iran's got a lot of trouble. Americans for a Safe Israel. Erişim: 12 Ağustos 2025, <https://afsi.org/irans-got-a-lot-of-trouble/> AFSI
- AJC. (2025a). AJC CEO Ted Deutch statement on Israel's actions to defend itself against Iranian regime's imminent nuclear threat [Press release]. Erişim: 01 Ağustos 2025, <https://www.ajc.org/news/ajc-ceo-ted-deutch-statement-on-israels-actions-to-defend-itself-against-iranian-regimes> AJC
- AJC. (2025b). Israel, Iran, and a reshaped Middle East: AJC global experts on what comes next. Erişim: 16 Ağustos 2025, <https://www.ajc.org/news/israel-iran-and-a-reshaped-middle-east-ajc-global-experts-on-what-comes-next> AJC
- AJC. (2025c). Everything you need to know about threats posed by Iran [Topic hub]. Erişim: 12 Ağustos 2025, <https://www.ajc.org/resources/iran> AJC
- Al Jazeera. (2025). Israel and Iran agree ceasefire amid waves of missiles. Erişim: 12 Ağustos 2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/24/israel-and-iran-agree-ceasefire-amid-waves-of-missiles?>
- Anadolu Ajansı. (2025a). İsrail, İran'da Stratejik Noktalara Saldırdı. Erişim: 12 Ağustos 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/46451>
- Anadolu Ajansı. (2025b). İsrail ordusuna göre, İran geceki misillemeye saldırılarında İsrail'e 80'e yakın füze attı. Erişim: 12 Ağustos 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-ordusuna-gore-iran-geceki-misilleme-saldirilarinda-israile-80e-yakin-fuze-atti/3599054>
- Anadolu Ajansı. (2025c). İsrail'in İran'a saldırılarıyla başlayan çatışmada 7. Gün. Erişim: 13 Ağustos 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-in-iran-a-saldirilarıyla-baslayan-catismada-7-gun/3603983>
- AZM. (2025, June 18). Conflict support resource guide for American citizens. <https://azm.org/conflict-support-resource-guide-for-american-citizens/>
- BBC. (2025). İran'ın Nükleer Tesisleri Nerede ve Hangileri Saldırıya Uğradı?. Erişim: 12 Ağustos 2025, <https://www.bbc.com/turkce/articles/ce3v9n03v7po>
- Alvandi, R. (2014). *Nixon, Kissinger, and the Shah: The United States and Iran in the Cold War*. Oxford University Press.

- Bergman, R. (2018). *Rise and Kill First: The Secret History of Israel's Targeted Assassinations*. Random House.
- Bialer, U. (2007). Fuel bridge across the Middle East—Israel, Iran, and the Eilat–Ashkelon oil pipeline. *Israel Studies*, 12(3), 29–67.
- Brandeis. (2020). *American Jewish Population Estimates*. New York: American Jewish Population Project.
- Brookings Institution. (2025, June). *Quick Look Analysis: Operation Rising Lion*.
- Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations. (2025a). Member Organizations. Erişim: 21 Ağustos 2025, <https://conferenceofpresidents.org/member-organizations/>
- Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations. (2025b). Joint Unity Statement by the Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations Supporting Israel's Defensive Actions Against the Iranian Nuclear and Regional Threat. Erişim: 12 Ağustos 2025, <https://conferenceofpresidents.org/press/joint-unity-statement-by-the-conference-of-presidents-of-major-american-jewish-organizations-supporting-israels-defensive-actions-against-the-iranian-nuclear-and-regional-threat/>
- Cordesman, A. H. (2024). Israel and Iran: Military Balance and Escalation Dynamics. Center for Strategic and International Studies (CSIS).
- Dayanim, N. (2025). In joint statement, wide range of Jewish groups hail U.S. support for Israel in war with Iran, call for world to hold Tehran 'accountable'. Erişim: 12 Ağustos 2025, <https://ejewishphilanthropy.com/in-joint-statement-wide-range-of-jewish-groups-hail-u-s-support-for-israel-in-war-with-iran-call-for-international-community-to-hold-tehran-accountable/>
- DEİK. (2011). *Dünyada Diaspora Stratejileri: Türk Diasporası İçin Öneriler*. İstanbul: DEİK Yayınları.
- Elazar, D. J. (2017). *The Jewish People as the Classic Diaspora: A Political Analysis*. Erişim: 12 Ağustos 2021, <https://www.jcpa.org/dje/articles2/classicdias.htm>
- Ember, M., Ember, C. R., & Skoggard, I. (2005). *Encyclopedia of Diasporas*. New York: Springer.
- Encyclopedia. (2018). The History of the Jewish Diaspora. Erişim: 12 Şubat 2023, <https://www.encyclopedia.com/philosophy-and-religion/judaism/judaism/jewish->

- [diaspora#:~:text=THE%20HISTORY%20OF%20THE%20JEWISH%20DIASPORA,-The%20Jewish%20Diaspora&text=Return%20movements%20of%20Hebrews%20from,countries%20after%20such%20return%20migrations](#)
- Fitzpatrick, M. (2022). *Iran's Ballistic Missile Capabilities*. Routledge.
- Goldenberg, I. (2025). *Israel and Iran At War- What Am I Watching*. Erişim: 21 Ağustos 2025, <https://jstreet.org/israel-and-iran-at-war-what-i-am-watching>
- Harutyunyan, A. (2012). *Challenging the Theory of Diaspora from the Field*. Berlin: Humboldt-Universität zu Berlin.
- International Crisis Group. (2024). *Iran's Military Posture in a Shifting Middle East*. ICG Report.
- International Institute for Strategic Studies (IISS). (2023). *The Military Balance 2023*. Routledge.
- İçişleri Bakanlığı. (2017). *Güvenlik Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları.
- Jewish Federation of North America. (2025). *Community Security Recommendations Following the Military Action in Iran*. Erişim: 22 Ağustos 2025, <https://www.jewishfederations.org/blog/all/community-security-recommendations-following-the-military-action-in-iran-493783>
- Jewish Virtual Library. (2023). *Ancient Jewish History: The Diaspora*. Erişim: 12 Ağustos 2023, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-diaspora>
- JNF-USA. (2025a). *Jewish National Fund-USA supports the people of Be'er Sheva with \$1 million emergency package* [Press release/Impact blog]. Erişim: 10 Ağustos 2025, <https://www.jnf.org/jnf-blog/post/blog/jewish-national-fund-usa-supports-the-people-of-be-er-sheva-with-1-million-emergency-package> jnf.org
- JNF-USA. (2025b). *Emergency update briefing for Jewish National Fund-USA ambassadors* [JNF Wire]. Erişim: 10 Ağustos 2025, <https://www.jnf.org/jnf-blog/post/blog/emergency-update-briefing-for-jewish-national-fund-usa-ambassadors> jnf.org
- Kalkan, D. (2023). *Ermeni Diasporası Klasikten-Moderne*. Ankara: Siyasal Yayınları.
- Katz, Y. (2023). *Israel's Air and Missile Defense: A Layered Approach*. *Strategic Assessment*, 25(3), 45–62.

- Kaye, D. D., Nader, A., & Roshan, P. (2011). *Israel and Iran: A dangerous rivalry*. RAND Corporation.
- Kenny, K. (2013). *Diaspora: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Kiran, A. (2007). İran-İsrail ilişkileri. *Bilgi ve Bellek*, 4(8), 119–134.
- Loft, P. (2025). Iran: Impacts of June 2025 Israel and US strikes and outlook. House Of Commons Library. Erişim: 10 Ağustos 2025, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-10292/CBP-10292.pdf>
- Mearsheimer, J. J., & Walt, S. M. (2007). *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Menken, Y. (2025). Getting it right on antisemitism. Erişim: 16 Ağustos 2025, <https://coalitionforjewishvalues.org/2025/06/rabbi-yaakov-menken-in-the-washington-times-getting-it-right-on-antisemitism/> Coalition for Jewish Values
- Mogaji, E. (2025). Diaspora theoretical contributors: bridging transnational knowledge and transforming global academia. *Globalisation, Societies and Education*, 23(4), 1-20. <https://doi.org/10.1080/14767724.2025.2531977>
- Norton, A. R. (2007). *Hezbollah: A short history*. Princeton University Press.
- Oxford Learners Dictionaries. (2023). *Diaspora*. Erişim: 17 Şubat 2023, https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/diaspora
- Parsi, T. (2007). *Treacherous alliance: The secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. Yale University Press.
- Pruzansky, S. (2025). *Endless enmity*. Erişim: 17 Ağustos 2025, <https://coalitionforjewishvalues.org/2025/08/rabbi-steven-pruzansky-in-israel-national-news-endless-enmity/> Coalition for Jewish Values
- Ram, H. (2009). *Iranophobia: The Logic of an Israeli Obsession*. Stanford, CA: Stanford University Press, 2009.
- Rannveig, D., & Newland, K. (2015). *Developing a Road Map for Engaging Diasporas in Development*. Geneva: International Organization for Migration.
- Rutland, S. (2014). *Jewish Diaspora*. Sydney: Rutland.

- Rutzick, J. (2025a). Why Israel had to act [Memo]. AIPAC. Erişim: 17 Ağustos 2025, <https://www.aipac.org/resources/why-israel-had-to-act> AIPAC
- Rutzick, J. (2025b). Israel–Iran war analysis [Memo]. AIPAC. Erişim: 17 Ağustos 2025, <https://www.aipac.org/resources/israel-iran-war-analysis> AIPAC
- Santos, N. F. (2010). Diaspora in the New Testament and Its Impact on Christian Mission. *Torch Trinity Journal*, 13(1), 3-18.
- Segev, S. (1988). *The Iranian triangle: The untold story of Israel's role in the Iran–Contra affair*. The Free Press.
- Sheskin, I. Dashefsky, A. (2019). United States Jewish Population. [https://www.jewishdatabank.org/content/upload/bjdb/2019_US_Jewish_Population_\(AJYB,_Sheskin,_Dashefsky\)_DataBank_Final.pdf](https://www.jewishdatabank.org/content/upload/bjdb/2019_US_Jewish_Population_(AJYB,_Sheskin,_Dashefsky)_DataBank_Final.pdf)
- Sheffer, G. (2020). *Diaspora Politikaları*. (A. Demirhan, Çev.) İstanbul: GAV Perspektif Yayınları.
- SIPRI. (2017). Iran's Missile Programme and Regional Security. Stockholm International Peace Research Institute.
- Sobhani, S. (1989). *The pragmatic entente: Israeli–Iranian relations, 1948–1988*. Praeger.
- Takeyh, R. (2011). *Guardians of the revolution: Iran and the world in the age of the Ayatollahs*. Oxford University Press.
- Ulusoy, E. (2016). *Diasporayı Yeniden Düşünmek: Diaspora Teorisi ve Tarihsel Bağlamda Türkiye'nin Diaspora Politikası*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ward, S. R. (2009). *Immortal: A military history of Iran and its armed forces*. Georgetown University Press.
- WJC. (2023). *About WJC*. Erişim: 12 Şubat 2023, <https://www.worldjewishcongress.org/en/about>
- WZO. (2019). *Mission Statement*. 12 Şubat 2023, <https://www.wzo.org.il/departments/about/mission-statement/en>
- Yaldız, F. (2013). Diaspora Kavramı: Tarihçe, Gelişme ve Tartışmalar. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(18), 289-318.

KATKI ORANI / CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA / EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR / CONTRIBUTORS
Fikir veya Kavram / <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikirini oluşturmak / <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Duhan KALKAN
Tasarım / <i>Design</i>	Yöntemi, ölçeği ve deseni tasarlamak / <i>Designing method, scale and pattern</i>	Duhan KALKAN
Veri Toplama ve İşleme / <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlenmek ve raporlamak / <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Duhan KALKAN
Tartışma ve Yorum / <i>Discussion and Interpretation</i>	Bulguların değerlendirilmesinde ve sonuçlandırılmasında sorumluluk almak / <i>Taking responsibility in evaluating and finalizing the findings</i>	Duhan KALKAN
Literatür Taraması / <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak / <i>Review the literature required for the study</i>	Duhan KALKAN